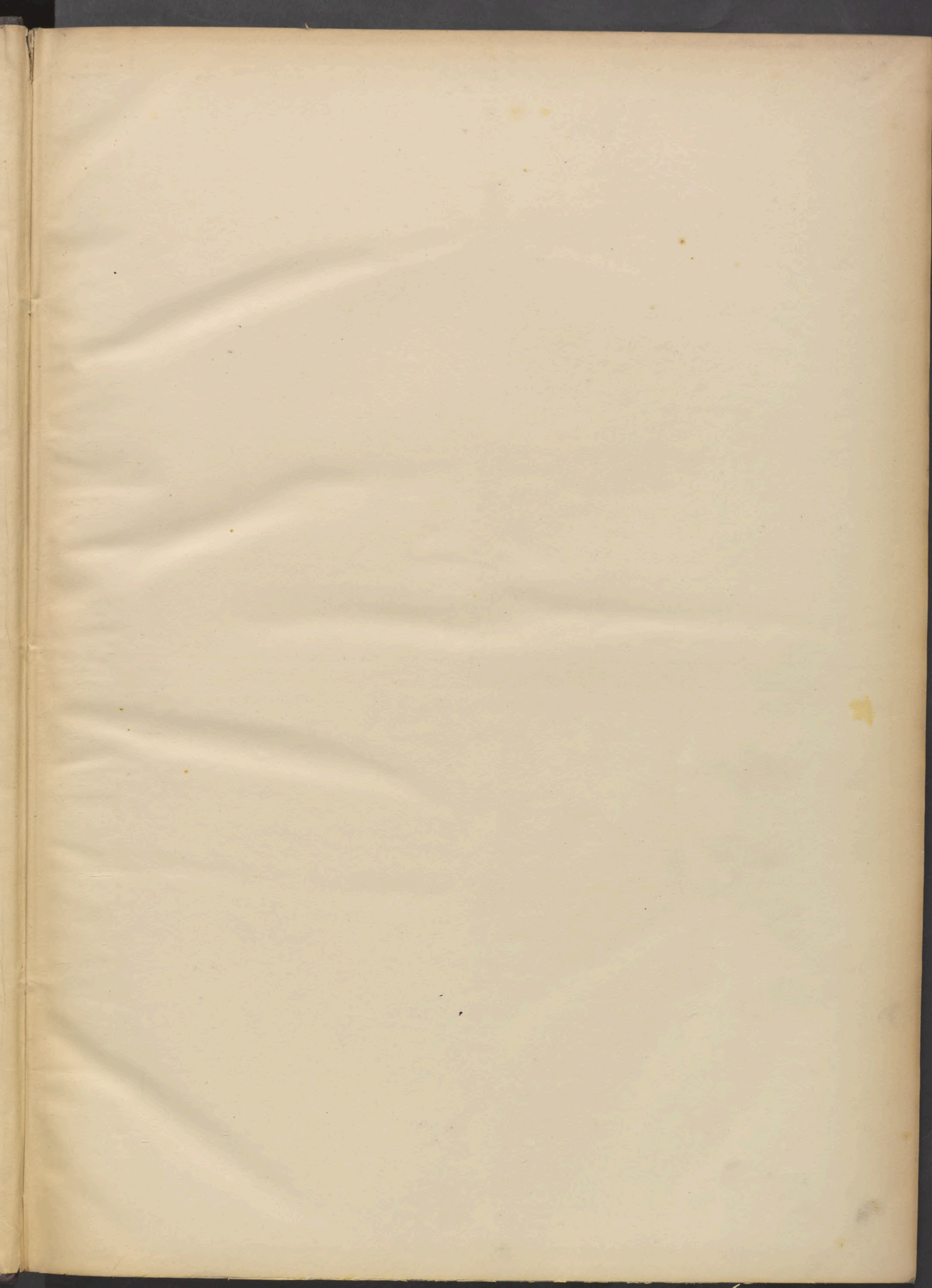
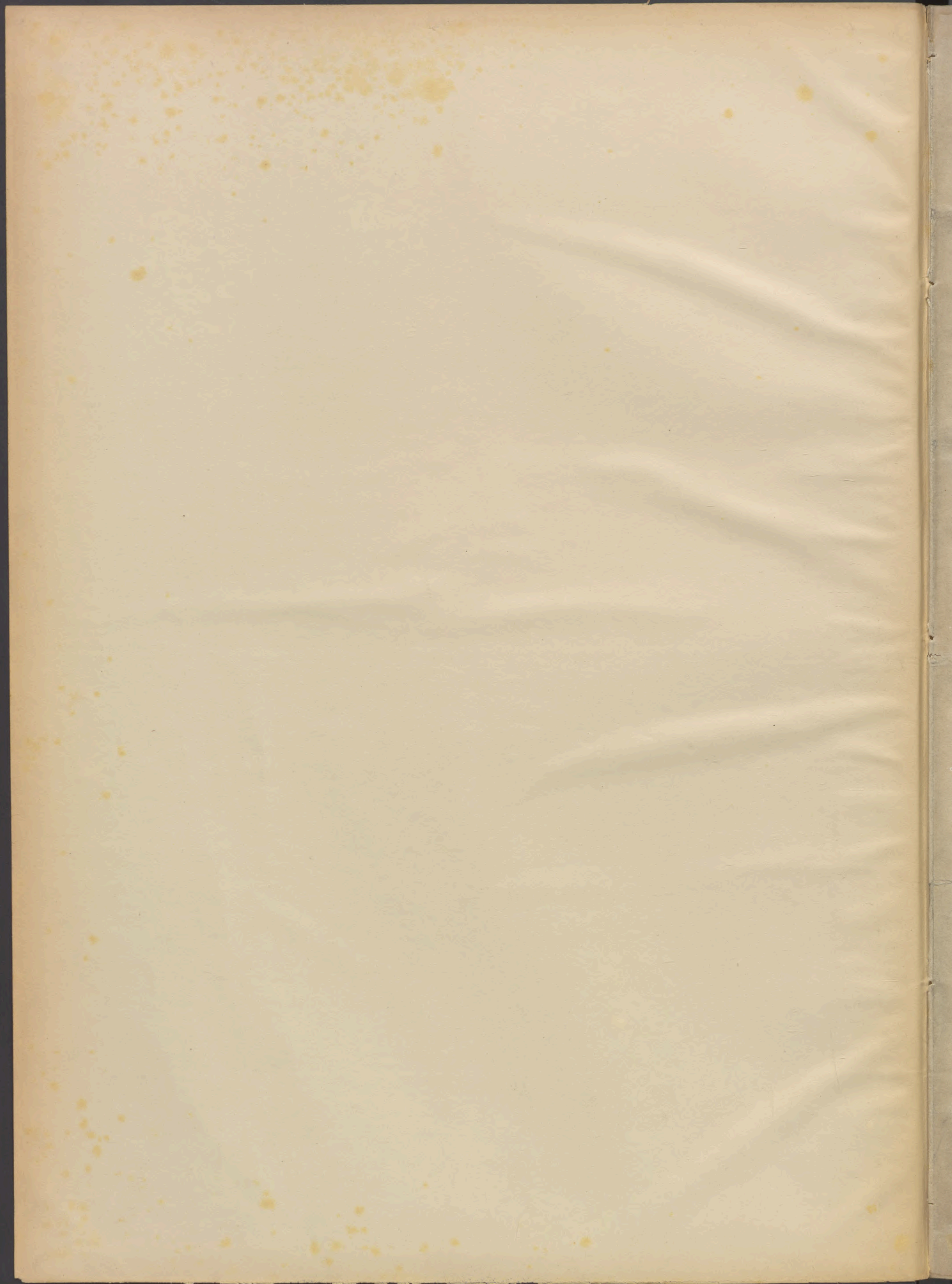

129

L. I. 2.

Տարածարարութիւնների լսողին 2 կողմ., րեկտմանի համար կոնկրետները:

2-2

Անգլիայի արաքաքին դարձերի մինիս-
տրաթիւնը Թիւրքիայում իւր ունեցած
ործակալներէից մի տեղեկագիր է ստա-
յլ թաղաքական ամբաստանութեամբ
քէայի մէջ բռնատարլուած հայերի մու-
տն, որոնք 45 հոգի են: Իրանցից երե-
ւ լարգաքահտնր են, որոնք են՝ ալիդ-
տնիկ Ապաւան լուստապէս: 65 տղա-

բեկան, դատարարութեամբ է 6 տարի բանտարկութեան. Վոլայ վտանց Սի-մէնի վարդապետ, 50 տարեկան, դա-տարարութեամբ է 10 տարի բանտարկու-թեան. Կ. Պոսեցի Արիստակէս վար-դապետ, 45 տարեկան, արտորոշած ու-ռանց դատարարութեամբ է 6 տարի բանտարկութեան:

Այնուհետեւ բանտարկութեան ենթարկու-ման ենթարկուած են 6 տարի բանտարկութեան. 4 ուսուցիչներ, ու-րոնցից մէկը Մուշի Հայոց Միացեալ ընկերութեան վարժարաններին տեսուչ է, 5 զինվորական 3 կառավարման, 10 հո-դաբոր, 2 կոչակար, 1 ներկարար, 1 որմնադիր, 1 օթոցարար, 2 գրագիր, 1 ձկնորս, 1 գիւղապետ, 3 վաճառական, 1 լուսանկար, 1 ուսանող, 1 փաստա-բան, 1 չրջող վաճառական, 2-ր ան-յայտ պարսպաններ մարդիկ են. Բան-տարկութեան ենթարկուած են և վարարչա-պատգի Պետրոս Տոնապետները:

Բաղարնայա թերթի մարդիկը գանդա-տաւոր են երևանի թեմական փոխա-նորդ գեր. Սիւրբ վարդապետից: Վերեղ վարդապետը մեր հաղուա-գիւտ հոգևոր հովիւներէն է. հայր Վիլիլիյանցիանցն այն է, որ ճշմարիտ եկեղեցական է և հաւատարմութեամբ հետևում է Հայաստանի առաքելա-կան եկեղեցու օրէնքներին և հայրա-պետական կոնգրէսներին և պահպանում է նրանց:

Ա. Ղազարէի մասը վրացիներին ա-ռիթ է տուել իրենց գրական գործիչ-ներին ապահովութեան ֆոնդ կազմելու, որի համար արդէն սկսուած և շարու-նակում է ժողովարարութիւնը, ժողո-վարարութիւն է հաւաքում նաև Շոթա Ռուսթաւելուն արձան կանգնեցնելու:

Թիֆլիսի քաղաքային խորհուրդն իւր վերջին իրար յաջորդող նիստերում շա-րունակում է սոյն 1894 թուի նախա-հաշուի քննութիւնը:

Այս օրերս Պետերբուրգում վախճա-նուեց հայազգի գեներալ-լեյտենանտ Խորով Գրիգորիանը 57 տարեկան հասակում: Նա մասնակցել է 1853 թուի պատերազմին և զանազան ծանր պաշտօններ վարելուց յետոյ, վերջերս 23-րդ հետակա զորաբանակի հրամանա-տար էր: Ինչպէս իմանում ենք Պե-տերբուրգի լրագրողներից, թաղումը չը-քեղ հանգէտով տեղի է ունեցել գեկ-անքների 23-ին, ի միջի այլոց ներկայ են եղել Վլադիմիր Ալեքսանդրովիչ և Կոստանդին Կոստանդինովիչ Մեծ Իշ-խանները և լուսաւորութեան միջնա-գրաֆ Կեկեանովը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԵՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Որքան էլ նախանշելի չէ Ռուսիոյնի կեանքը, բայց մի կողմ կայ դրա մէջ, որ կարող է լուս. միջնա անգամ նա-խանշել համարուելի Մի ահազին կըզ-գու վրայ նա միայնակ է իւր ստեղ-ծագործող մտքով, միայնակ իւր ձեռ-նամբներով: Նրա էգոիստիկական փո-հանգէտ ուրիշ ինչ չկայ: Ոչ որ չի խանգարում նրան իրագործել իւր մը-տքերը, իւր ձգտումները: Գնում է՝ ուր կամենում է, նստում է՝ ուր դադարում է, վերցնում է՝ ինչ-որ ուղում է: Բնու-թեան ուժերից զատ՝ նա ոչինչ ար-գելը չի ճանաչում: Հրապարակիչ քիչ բան չկայ այդտեղ:

Բայց ահա գալիս է Ուրբաթը: Ռուսի-ոյնի փոխ հանգէտ մի ուրիշ փո է կանգնում: Ամեն մի իր, որ առաջ Ռու-սիոյնի կատարեալ սեպտականութիւնն էր, այժմ իւր վրայ է դարձնում և Ուր-բաթի ուշադրութիւնը: Սա ևս տիրա-նայում, վերցնելու, իւրաքանչիւր ցանկու-

Պետերբուրգի 30-ին հայ դերասնա-կան խումբը ներկայացրեց Մոլերի Սկապենի արարքները 3 արարածով: Կոմիտեան պ. Յ. Լալայեանի թարգ-մանութեամբ: Ինչպէս այդ կոմիտեան, այնպէս և Սկապենի անունով վերջին մեր դերասանները ներկայացրին բաւական կենդանի կերպով: Ներկայացումն ընդ-հանրապէս զուարճալի անցաւ, բայց ափսոս, որ թատրոնում շատ քիչ ժո-ղովորդ կար:

Օրինական թոյլտուութիւնն ստացուե-լով, շարունակում է Վալկապոկոյի սեկուլոյի խոգեայտութիւնը (Վոլկապոկոյի գիւղատնտեսութիւնը) շարաթաթերթի հրատարակութիւնը: Պետերբուրգի 30-ին լոյս տեսաւ այդ թերթի 3-րդ համարը:

Ձիւնուրական միջնադարութիւնը մտա-գրութիւն ունի մի կանոն սահմանելու, որով բարձրագոյն ուսում ստանալու ան-կացող երիտասարդները զինուորագրու-թեան պիտի ենթարկուեն նախ քան համալսարան մտնելը:

Ա. Լ. ՔԱՆԱՆՈՒԹԵԱՆ. — Կեկեանքների 22-ին տեղս ժամանելու մեր քաղաքի յա-ջորդ արժանապատիւ Աշոտ խորհուրդի Շախանցը: Հայր-յաջորդը, թէև գեկա, 15-ին էր դուրս եկել Եջմիածնից, բայց միայն 7 օրից ժամանեց իւր պաշտօնա-տեղին, որովհետև երևանում չորս-հինգ օր սպասել է թեմական առաջնորդի գալուտան: Նրա բանաւոր պատուէրի համաձայն կարծիքը յանձնարարութիւն-ների համար վիճակային դարձրել նը-կատմամբ: Հոգևոր կատարարութեան անգամները քաղաքային հետ միասին կառքով դիմաւորեցին առաջին կայա-րանում և վայելուչ կերպով բերին յա-ջորդարան: Առաջին կերպի օրը տե-ղի կ'ունենայ Նորին Վեհափառութեան օրհնութեան անգամները կոնգրէսի ըն-թերցումը:

Մի օրինակ Նոր-Գարո Նուրիկ են եղալրք Բուզդաղաններն իրենց անու-նը կրող Սաղեանի վանական դպրոցին:

Մերկից ուղարկել են մեզ սոյն 1894 թուի 2 օրինակ Նոր-Գարոյի ըրածանորդագին 20 լուսաւոր Մէկ օրի-նակը նուիրում է Մեղրի գիւղի ծխա-կան դպրոցին պ. Մեղրիտոս Մեկը-Մը-կըրտչեանը, իսկ միւս օրինակն եղաւրք Միքայէլ և Գաբրիէլ Միքիմարեանները: Թողնում են խմբագրութեան տնօր-նութեանը: Որոշեցինք մի օրինակն ու-ղարկել Դաւալու գիւղի խոգուկ դպրո-ցին:

Թիւն ունի Ռուսիոյնի իշխանութիւնը սահմանափակում է, նրա էգոիստի-քական եւր կորցնում է իւր իշխանու-թեան լայնարձակ տարածութիւնը: Սե-որքան Ուրբաթների թիւն մեծ է, այն-քան առանձին-առանձին Ռուսիոյնի ձգտումների առաջ աւելի արգելքներ են դարձնում:

Արգելքները բազմաթիւ են, բայց անհատի, իւրաքանչիւր հարգա-ձգտումները մնում են: Իւրաքանչիւր մարդ ցանկանում է բոլոր արգելքների մէջ իրագործել իւր ձգտումները, բաւականութեամբ տալ իւր պահանջներին, ստեղծել իւր համար բարւոյ և երջանիկ դրութիւն: Այս ձգտումն այնքան հին է, որքան հին է ինքը մարդը. դա հինց մարդու հետ էլ աշխարհն է եկել:

Ինչ անել, ինչպէս բարւոյ դրութիւն ստեղծել, ո՞րն է այն երջանկութիւնը, որին պիտի մարդս ձգուի, ինչպէս պի-տի մարդս ապրի, որ երջանիկ լինի:

Այս խնդրի վրայ դարբնով գրադուել է մարդկային միտքը: Հին Գրեկական-նը երջանկութեան երկու ճանապարհ է մշակել՝ Եպիկուրեանը և ստոյիկեանը: Եպիկուրեանները երջանիկ կեանքի հիմ-

ԱՐՄԱՐՏԻ գիւղից. — Սա գտնում է Ներքին-Վասնի վիճակում: Պաշտոն-ընց յետոյ մեծութեան կողմից երկրորդ գիւղն է, ունի 70 տուն բնակիչ: Բացի օտարականներից, որոնց թիւը հասնում է երեսունին: Սոյն գիւղի բնակիչները, բացի մի քանի տներէ, յետին չքառ-րութեան մէջ են: Նախ քան վերջին ուս-թերական պատերազմն Արմաւիրի համարում էր ամենահարուստ գիւղը, իսկ ներկայիս ամենաաղքատն է՝ հողի առկաութեան պատճառով: Գիւղը թէև ունի 72 դեսնային ջրարը վարելահող, բայց այդքանից 39 դեսնայինը գտնու-ում է միմիայն երկու հարուստ ան-ձերի ձեռքին, իսկ մնացեալը՝ 68 տան, այսինքն ոչ այնքան, որքան երկու տա-նը. պարզ է, որ առաջինները հարու-ստանում են, իսկ վերջիններն աղքատու-նում, քանի որ բացի վարելահողից ու-րիշ գործերով չեն պարագաւում, այնա-տուս են միայն ամառը, իսկ աստուայ միւս եղանակներին անգործ են: Հողի հաւասար բաժանարարութեան համար մի քանի անգամուայ տուած բողոքնե-լը մնացել են ձայն բարձրագոյ յանա-պատի. յիշեալ 2 հարուստ տները, հա-րստութեան չնորձիւ արգելք են դառ-նում հողի բաժանմանը: Յուսով ենք, որ մի փնտիկ նոր պրիստան արդա-րայի կրհամարի և կըսի աղքատ ժողո-վրդի իրաւացի ինդիքը:

— Այս գիւղից ևս միւս գիւղերի նը-ման մեծ գոհիք է ստանում Բալաւար և Ժողիկը:

ԱՄԱՐԱՐԱՆՆԵՐ. — Նոր-Գարոյի 218 համարում տեղիցս մեր մի յոգնածուս յոյտնել էինք, որ տեղս հրատարա-կուող Սկրախնա ուսուց լրագրիւր դա-րարեցնում է: Այժմ յայտնում ենք, որ այդ միևնոյն թերթը միևնոյն խորա-գրով կը հրատարակուի Տաշքենդ քաղա-քում, ուստ պ. Պետրովի խմբագրու-թեամբ, որի համար պարոնը թոյլտու-թիւն ստացած է: Կըցանկանանք նոր խմբագիր - հրատարակիչ պ. Պետր-ովի կատարեալ աշոգութիւն և խոր-հուրդ կըտայինք պարոնին, որ թերթի ուղղութիւնը միանգամայն փոխէ ու ընդհանրապէս հայերին վերաբերեալ ինդիքներում չվերաբերուի: Այնպէս թշնամական կերպով, որպէս միջնա այ-ժմ վերաբերուել էր նախկին խմբագիր պ. Պետրովիին:

ԽԱՐԱԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂԱՅԻՆ

Նոր-Գարոյի առաջին կայ համարը լոյս կըտեսնի այս նոր տարուայ ասօնից յետոյ՝ չորեքշաբթի, յունուարի 5-ին: Խորհրդում ենք բաժանորդ գրուել ցան-

քը վայելքներէ մէջ էին գտնում, իսկ ստոյիկեանները՝ խնամութեամբ Գլխա-ւորապէս այդ երկու տեսութիւններին է հետևում արդի մարդկութիւնը. մի մասը կեանքը վայելքների մէջ է անց կացնում, միւսը՝ աւելի փորձառատու-թեամբ՝ խնամութեան: Եւ այդ տեսու-րից իւրաքանչիւրն իրեն է միայն եր-ջանիկ համարում:

Եպիկուրեանները կեանքի երջանկու-թիւնը գտնում են վայելքների մէջ էին ու-րոշում: Նրանց համար չկայ ոչինչ լու-կում վատ, չար ու բարի, աղին ու ան-պղին: Առաքելութիւն, բարեգործու-թիւն, հայրենասիրութիւն դատարի բա-ններ են: Միայն այն բանն է լուս, որ մարդու գոարճութեան է տալիս: Ապ-րիկու եղանակը մարդ պէտք է կենդա-նիկներից ստանի, որոնք առ հատարակ ուղղութիւններէ փախչում են և հեշ-տութիւն են սիրում: Առաքելութիւնն ու-ղղութեամբ իրենք տարբեր բաներ չեն, այլ իրար հետ շատ մօտ կայ ունին, որովհետև հոգու բոլոր գոարճութեան-ները մարմնի գոարճութիւններից են առաջանում: Չկայ մի բան, որ ինքն ըստ իրեան վատ լինի. վատը նա է,

կացողներին շատագին բաժանորդ գը-րուելու Ուշացնելով թերթի վարչութեան գործը ծանրանում է:

Թիւրքիայի ներքալայի և Պարսկաստա-նի այն բաժանորդները, որոնք չեն վերանորոգել բաժանորդագրութիւնը, այլևս չեն ստանալ թերթը:

Շատ տեղերից գտնական դպրոցների հոգաբարձութիւններ գիտնում են մեզ և խնդրում, որ Նոր-Գարո ուղարկենք — չէ՞: Իրանը ամենին հաշուի չեն առ-նում խմբագրութեան վրայ ծանրացող ծախքերը: Կարծում ենք, որ հոգաբար-ձուներն իրենք իրենց մէջը հանգստա-կելով կամ մի քարեքար գտնելով գիւ-րութեամբ պիտի կարողանային թերթի բաժանորդագրին ուղարկել: Խմբագրու-թիւնս իւր կողմից ինչ կարող է, կանէ, աւելին թող չպահանջեն:

ԳԵՌՈՐ Գ. ԿԱՐՈՂԿԱՅԻՆ

Ս. ԷՃՄԱՐԱՆԻ ՆՅԱՐԱՐԱՆԸ:

Սաղուկեցոյ բերան թերթի մէջ (№ 23) տպւած է մի նամակ, որով պ. Գ. Սաղանը ճիշդ ու ջանք է թափում վայր իջնելու երջանկայիշատակ Գեորգ Գ. ի մեծագործութեան նշանակութիւ-նը: Թէ որքան կը լիարժեքն է այդ այն ե-րախտապետ սաներին, որոնք 9 տարի և դուրս աւելի վայելել են մեծանուն Կաթողիկոսի երախտիքը, թողնում եմ երբեք կանգնուել երախտաճանաչ ընթեր-ցողներին, միայն թէ ես ևս այդ երախ-տիքը որոշ չափով 4 տարի վայելած և հիմարանում աւարտած լինելով, որը-բազան պարոն են համարում պաշա-պանել չառափուտ սուրբ պատիւը:

Պարոն նախ յիշորոշում է զէպի-ժողովրդի պաշտած այժմեան լուսաւոր-չեան Դանիակը, թէ չէ վախենում ար-ձակաւիւրց և չեղում է, որ աղտոս է իւր անստանձ գգացմունքներով և իւր-տեսակ մոտամուծներով, իւր անիւրա-ւութեան զարդ լիւրճով և հոգնաշարժ գրգռով, նա պանում է հիացած զէպի Ռուստոն, կամենալով լսել, ըստ Գեո-թիւն, որ ազատ է նաև չորս օտերի վը-րայ չըջնու...:

Այնուհետև պարոն յիշելով թէ հա-նուցեալի վրին հայտնաւոր մի վանա-կան և եկեղեցական մարդ էր, տուանց նկատելու որ այդ պատիւ է և ոչ ան-պատուութիւն, ասում է. Նրա հայեաց-քով... ապրը եկեղեցուն պիտի ծառա-յել, այսինքն հոգեբանականութեան՝ պա-րոնը չպիտի որ եկեղեցի և հոգեբա-նականութիւն մեր մէջ նոյնանիչ չէ, իսկ հոգեբանականութիւնը պէտք է իշխէ, պէտք է տիրէ ազգի վրայ:

որից մարդը չի կարող գոարճութիւն վայելել:

Այսպէս ուրեմն այն առաջնորդող սկիզբը (պրինցիպ), որին պիտի հետևի մարդը, որին պիտի ենթարկուի մարդ-կային կեանքը, անձնական վայելքն է, կարեւորութիւնն է: Եւ ամեն որ իւրա-ւունք ունի գոարճանուել, ինչպէս իրեն հասնել է: Կարելի է ստիկ, խաբել, խո-րամանկել, ուրիշն աղաւաղութիւնը բը-նարարել, բնկերի ունեցածը յափշտա-կել, — ոչինչ, բաւական է, որ գրանով մարդ իրեն համար գոարճութիւն է գտնում: Եթէ ձեռք անձնական վայելը-նիքի թիւը կարող էր չափանշել, այդ-պէս էլ արեք: Եթէ գիտէք, որ նոյն իսկ ձեռքից շատ բարձր կանգնած, առաքելին, ապիւր, հայրենասէր մարդ-կանց հայտնելով, զբաւարանով, անուա-նարկելով կարող էր ձեռք համար անձ-նական չնչին գոարճութիւն գտնել: — հայտնեցէք, զբաւարանեցէք, անուանա-րեցէք: Զոարճութեան մէջն է երջան-կութիւնը. գոարճութիւնն է կեանքի նպատակը, և այդ նպատակին հասնե-լու համար բոլոր միջոցները սուրբ են:

Հայաստանեայց եկեղեցին երբեք այս-պիսի հայեացք չէ սովորեցրել իւր պաշ-տօնականներին. իսկ Գեորգ Գ. ամենին այս հայեացքը չունէր, ապա թէ ոչ՝ նա չէր գրել զորօր:

... Աջակցութիւն եկեղեցականաց և աշխարհականաց ի կատարումն բարե-սէր նպատակի իրեր լիւր է յաւէտ յոր-դատաւ աղբիւր յառաջակիւնութեան, և զնորին հովանակն՝ որոշումն ի մի-մեանց երկոցոնց յաղագրին և յընդհան-րապէս խնդրա՝ տեղի տուեալ է հանա-պաղ պէտքէն տարածալու թիւնց, երկ-պատակութեանց և յետմնացութեանց, և և կամ:

Բայց այս գրով զի սիրեցեալ որդիք մեր համայն և ազգս Հայոց ուրախու-թեամբ սրտի պատրաստ է ընդունել և սիրովը համակրութեամբ պատկել զըն-հանրապէս ձեռնարկս մեր: Կանայնք մը յոյնի և իւրեքստի վառակաւ սիրով միութեան... (Արարատ 1874. Գեորգ Գ. ի կոնդակը. էջ 262—263):

Կարող է պարոնը հակառակ փաս-տել, բերել, սակայն իւր ընթերցողնե-րին փաստել չեն պէտք, այլ անուա-նարկութիւն:

Պարոնը գրում է. Գեորգ կաթողի-կոսը ձեռնարկում հիմնեց ոչ թէ իրեն ժողովրդապէր և ուսումնասէր կաթողի-կոս: Նա ուղից նստեցնել ներսէս Ս. Գ. անունը, ուղից ցոյց տալ, թէ նա սխա-լուել է, որ չի միանում չէ հիմնել իւր ուսումնասիրան, այլ Թիֆլիսում:

Նախ որ Մատթէոս կաթողիկոսն էր ուղում չինել պէք ճանաչանք, ուստի և հիմն ժողովրդ տուաւ. երկրորդ՝ ճանաչա-նը ժողովրդապէր զարդի փոխարէն է չինուել, երրորդ՝ այդ միտքն ընդհա-նուր էր, նոյն իսկ Վեհափառ Հայրիկը չէր, որ 1861 թուին գրում էր:

Թող վառեն ամենէն յառաջ Հայաս-տանի կեդրոնական տան, այսինքն Այ-րարատայ աշխարհին Հայրապետանոցին ճրագը հարուստ լուսաւորութեամբ. գո-նէ 100 աշակերտ պարունակող եկեղե-ցական դպրոց մի հաստատուել այն մեծահարուստ վանքին (ու. Եջմիածնի) ծոցը:

Պարոնը յետոյ գրում է թէ Գեորգ Գ. ճանաչան հիմնեց, այլ մի պարզ ու-սումնասիրան: Այդ ճանաչան, տիրոջսը

*) Եկեղեցուց ճանաչանը յաղապարհա-րեալ շատ վառն է բարձր է աշխարհիս յոգնողը ու խախտու քաղաքականութի-ւնն. նորս հիմը Թիւսու դրու և վերա-յի չենքը մինչև երկրի բարձրացոյց, այս պատճառաւ եկեղեցին անբաժանել-ի միութեամբ հոգորդութիւն ունի երկրից քաղաքականութեան հետը, ինչ-պէս Պողոսին պատգամն ալ յայտնաւո-նէ, թէ մեր քաղաքականութիւն յիւ-րինա է: Հայրիկ. Արքիւ Վասպուրա-կանի. 1861. էջ 51:

Թէն էպիկուրեան է կուտում այս վարդապետութիւնը Եպիկուրով անու-նով (342 թ. Ք. ա.), բայց զբանից ա-ռաջ էլ կային Եպիկուրեաններ: Կային նոյն իսկ դպրոցներ, որոնց վարդապե-տութեան համաձայն իրանից գերագոյն նպատակն ու տարւոյան վայելքն էր: Կային մարդիկ, որոնք սիրով քաղաքում էին, թէ հայրենասիրութիւն, բարոյա-կանութիւն, բարեկամութիւն ոչինչ ար-ժէք չունին: Անպար խօսքերով և ան-պատկառ չարութեամբներով վիրաւորում և անպատու էին տնայորդներին: Կա-էին, որ մերկ չըլնում էին, հրապարակով էին կատարում իրենց կենսական-ընա-կան օգտերը, անարգում էին հասա-րակական պարկեշտութիւնը: Ըստ էա-րութեան վատ ոչինչ չէին ընդունում, գո-րութիւնը, չնաթիւնը արքայապետութիւնը յանցանք էին համարում, ինչպէս ըն-դունում էր հաստատութեան նախա-պաշարները...:

Մինչ Եպիկուրեան Գլխաւորանց ցոյց է տալիս մեզ՝ թէ բարոյականութեան և ճշմարտութեան չափը կորցնելով՝ ո՞ր պիտի աշխարհակ և ժողովրդի դրութեան է հասնում մարդը: Մի անգամ Գիւրգի-

Григорьянъ Арм. Приход. Школ.